

CINEMA
I
DRETS
DELS
INFANTS

CINEMA I DRETS DELS INFANTS

ÍNDEX

Introducció

Repensar els drets dels infants

Objectius generals

Objectius específics

Els drets dels infants i el cinema

Els drets dels infants

El Cinema

Relació cinema i drets dels infants

Esquema de les pel·lícules triades

Criteris de la tria dels films

Les guies

Descripció del sentit de cada apartat

Orientacions metodològiques

Quan i on es poden treballar els drets dels infants

Instruccions pel visionat dels films

Paper del professorat

Quadern per l'alumnat

Bibliografia

CINEMA I DRETS DELS INFANTS

INTRODUCCIÓ

PENSAR ELS DRETS DELS INFANTS AMB CINEMA

Cal que tots els infants i joves siguin conscients dels seus drets per tal de fer-los respectar mentre són infants i que es converteixin per a ells en un deure quan siguin adults. Des del Grup IREF volem aportar una iniciativa que se suma a les ja existents: un treball a partir de pel·lícules, amb uns objectius clars a partir d'una metodologia dialògica. Per això ens proposem:

-Donar a conèixer als propis estudiants els seus drets i fer que reflexionin conjuntament i en veu alta sobre la seva condició de ciutadans. **CONÈIXER ELS DRETS.**

-Ajudar a relacionar la vida dins i fora de l'aula, com a espectadors o consumidors de productes fílmics i afavorir les tasques acadèmiques tradicionals: comprensió, adquisició de conceptes, raonament, aprenentatges geogràfics, històrics, antropològics, etc. **DINAMITZAR L'AULA.**

-Obrir nous nivells de comprensió en aquells alumnes que per dificultats personals o per manca d'habilitats lingüístiques tenen problemes amb la comprensió i amb l'expressió. **DIVERSITAT DE LENGUATGES.**

-Il·lustrar o exemplificar situacions d'altres móns i cultures que ens ampliïn els horitzons de l'aprenentatge i ens ajudin a comprendre altres països i altres gentes. **MULTICULTURA.**

-Introduir el cinema com a text a les aules, com a forma de lectura, i treballar des de distints llenguatges. **LLENGUATGE CINEMATogràfic.**

La proposta té, doncs, una doble dimensió: d'una banda és una introducció al món dels drets dels infants, interioritzant, coneixent altres realitats, treballant geografies, religions, costums, prejudicis, etc. I de l'altra, volem que sigui també una introducció al cinema.

Objectius generals

Els objectius generals seran comuns a totes les pel·lícules i es concreten en:

-Afavorir el coneixement dels drets per part dels joves. Il·lustrar la Declaració dels drets dels infants i procurar que s'interioritzin aquests drets, fent els estudiants més sensibles a les seves violacions, tot partint d'una metodologia que afavoreix l'empatia i la comprensió de l'altre.

-Procurar-los competència com a espectadors actius de cinema, donant-los l'oportunitat de veure un cinema de qualitat i d'estils ben diferents que els ajudaran a afinar el seu propi gust. En aquest sentit els pot servir d'introducció a una educació de la imatge.

Objectius específics

Els objectius específics seran diferents per cada pel·lícula i aniran variant en un cert sentit de "crescendo" al llarg del projecte.

-Descobrir el sentit de cadascun dels drets de la Declaració, tractant algun aspecte especial que és il·lustrat per la pel·lícula.

-Introduir-los en el cinema com a espectacle, com a mitjà formador i com a mitjà de comunicació de masses.

DRETS DELS INFANTS I CINEMA

Els drets dels infants

La història dels Drets dels infants és molt llarga. Des d'alguns antecedents il·lustres com Montaigne, Rousseau o, ja al segle XX, Korczack. No hi ha una primera declaració fins l'any 1923, l'anomenada declaració de Ginebra. Més endavant es formalitza la primera *Declaració dels Drets dels infants* el 1959, i després la *Convenció*, el 1989, que completa, actualitza i precisa la Declaració. Aquests documents han posat sobre la taula la importància dels drets dels nens i joves. Malgrat els esforços de distintes institucions i persones, no sempre s'ha pogut protegir els infants de situacions d'abús, d'explotació o d'abandonament. I no es tracta d'un problema de certes societats. A totes les societats, desenvolupades o no, hi ha problemes greus de la infantesa que cal resoldre. No hi ha dia que els diaris no informin de notícies que fan escriuir i que no ens arribem a creure, des de la pobresa, misèria i manca d'alimentació fins al turisme sexual de menors del qual són víctimes infants desprotegits del tercer món, però molts dels usuaris són del suposat "primer món".

S'han fet i s'estan fent esforços, hi ha lleis, hi ha difusió, però tot i així hi ha desaprofitejats que exploten laboralment als infants, pares que abandonen els seus fills, nens i nenes que moren per deixadesa, imprevisió o pobresa extrema.

Tot i que avui els enunciats de la Declaració ens són familiars, no tenim plena consciència dels drets dels infants. En un sol segle -de finals del XIX a finals del XX- s'ha passat de no considerar els nens, d'aquí l'etimologia d'"infants" (in-fant, com a no ningú) a convertir-los en el centre de la vida dels adults. Hem passat de tractar-los com una peça necessària per arribar a la plenitud adulta, amb tota la deixadesa que comporta aquesta ceguesa i, per tant a menystenir-los, a mirar-los com quelcom especial i únic -com un bé escàs-; actitud que sol comportar sobreprotecció i que sovint no deixa créixer i madurar els infants. Però encara no hem trobat la manera de mirar-los des d'on són ells. Sovint projectem sobre les seves personetes les frustracions i desitjos d'adults, sense donar-los l'oportunitat que siguin ells mateixos qui s'expressin.

Aquest programa, dirigit a cicle superior de primària i primer cicle de ESO, pretén donar-los la paraula a ells, no donar-los pensats quins són els seus drets, sinó oferir-los l'oportunitat que ells hi pensin, que siguin subjectes de les reflexions sobre els drets.

Seria absurd que ens poséssim a discutir en termes de llenguatge jurídic i legal; per això hem triat el cinema com un mitjà més directe i més apropiat que mostra casos i situacions sobre els quals podem anar generalitzant i a partir dels quals podem generar empatia i revivar experiències personals.

La intenció és anar més enllà de les parets de l'escola, i per això creiem que el cinema, com a forma d'expressió artística, pot ajudar els nois i noies a comprendre el món amb una mirada més oberta, mostrant-nos altres realitats, ampliant la seva experiència de vida.

Els organismes competents com Unicef, que s'ocupa especialment de vetllar la convenció, reforcen la idea de treballar amb les 3 P: Protecció, Prevenció i Participació.

Pel que fa als dos primers, l'escola hi pot fer relativament poc, i els infants en són receptors i beneficiaris. Ells mateixos són objecte de protecció i prevenció. Però pel que fa a la participació, l'escola els pot fer protagonistes i agents. L'escola pot ser un marc de comprensió i diàleg.

La participació no és només un dret sinó també una exigència, una posició pedagògica, una manera de concebre l'educació per a la responsabilitat i la ciutadania.

El cinema

Educar en cinema s'ha convertit en una urgència. I l'escola no en pot estar al marge, però no cal només una educació concreta sobre el cinema com a art i indústria o usar-lo com a exemplificador d'algunes matèries. A parer nostre, cal "normalitzar-lo", és a dir, que entri a les aules des de tots aquests vessants. Es tracta de fer-ne un ús alhora temàtic i tecnicoartístic, perquè són aspectes molt interrelacionats. La profunditat d'un pla, la música i la il·luminació ens diuen coses que no són expressades verbalment.

És en aquest sentit que parlem de cinema com a text, on el que importa és el missatge, sense oblidar que la seva estructura, l'estil i la sintaxi (i si m'apureu l'ortografia visual) són components del propi missatge.

Tenim la impressió que malgrat el bombardeig audiovisual, els infants i joves es troben "desprotegits" a l'hora de desxifrar tanta imatge en moviment, que no sempre tenen les claus de la descodificació i poques vegades la possibilitat d'analitzar-les i treballar sobre elles.

La nostra proposta conté una gran dosi d'observació visual, pel que fa a la pel·lícula i també d'observació auditiva en directe: a escoltar-se els uns als altres, a dotar-se d'opinió i compartir-la, a donar resposta de les seves raons, i això, com veieu, no és lluny de fer-los conscients i "responsables" del propi pensament.

En la mateixa mesura que s'analitzen textos escrits, tractarem, molt per sobre, aspectes tècnics que ens ajudaran a introduir-los en el llenguatge cinematogràfic. Procurem relacionar la part tècnica i la part temàtica a través d'algunes qüestions que orienten l'observació.

El bon cinema representa una bona forma d'apropiar-se del món, representa una de tantes formes de coneixement, que sol ser plaent. A més d'aportar coneixement (en tant que il·lustra, permet lectura d'imatge, projecta simbologies, etc.), ens permet de contrastar vides i móns, de conèixer en vides i ideals diferents, ens mostra models de vida llunyans i ens fa adonar de la complexitat de móns que hi ha, les distintes maneres de viure que hi ha.

El cinema és una escola de realitats: proposa, mostra, presenta, constata vides que no viurem mai, situacions extremes o ideals, reaccions impensables i arguments fabulosos. Ens passeja des del món més quotidià al món més fantàstic, ens eixampla l'esperit i la ment.

Creiem que les arts i, per tant, també el cinema, són instruments molt potents per a sensibilitzar i són capaços de modelar les representacions mentals. El cinema, com a construcció de realitats, permet la comprensió d'uns móns que mai no viurem, sigui per la referència al passat -cinema històric- o futur -ciència ficció-, o per llunyànies geogràfiques i mentals.

Relació entre el cinema i els Drets dels Infants

Amb aquesta proposta no pretenem esgotar la relació entre el cinema i els Drets dels infants; apuntem només algunes possibilitats ja que mai no podríem tancar aquesta recerca per almenys tres grans raons:

- La primera és que la reflexió detallada sobre cada article donaria per tractar molts aspectes i matisos que es deriven de l'enunciat de cada dret. Per tant hem hagut d'acotar el tema a tractar.
- La segona és que cada pel·lícula conté molts aspectes que necessàriament haurem de passar per alt, si volem focalitzar la reflexió en un sentit o un altre.
- La tercera raó és que una vegada il·lustrats tots i cadascun dels articles, ningú no ens assegura que demà no s'estrenarà una pel·lícula que potser és encara millor, més adequada o idònia.

Per això aquesta no és una iniciativa tancada. A l'inrevés, creiem que podem donar peu a un vell/nou recurs a les aules que permet una identificació dels estudiants amb els personatges de ficció i que els pot ajudar a conèixer-se més a ells mateixos i potser a expressar en veu alta alguns dubtes o creences.

El cinema, com les arts, té un component emocional alt que en aquesta etapa és molt important de saber llegir, de reconèixer, de poder exercitar i de veure altres models i nous exemples de distintes parts del món.

LES PEL·LÍCULES TRIADES

<u>Pel·lícula</u>	<u>País i any</u>	<u>Temàtica</u>	<u>Cinema</u>
Art. 1 Billy Elliot	Gran Bretanya, 2000	Gènere	Treball d'equip
Art. 2 Avui comença tot	França, 1999	Maltractament	El guió cinematogràfic
Art. 3 Generació robada	Austràlia, 2003	Pertànyer Identitat	Sistemes de puntuació
Art. 4 El xicot	Estats Units, 1921	Atenció. Benestar	Actors i actrius
Art. 5 El color del paradís	Iran, 1999	Discapacitats	Els plans
Art. 6 La vida es bella	Itàlia, 1999	Protecció	Banda sonora
Art. 7 Ni un de menys	Xina, 1999	Educació	Enquadraments
Art. 8 John Q.	Estats Units, 2001	Ajuda, auxili	Moviments càmera
Art. 9 Estació Central Brasil	Brasil, 1997	Abandonament i explotació	Muntatge
Art. 10 Promises	Estats Units, 2001	Solidaritat i amistat	Gèneres: el documental

Críteris en la tria de les pel·lícules

Tot i que som conscients que cadascuna de les deu pel·lícules pot ser substituïda per altres, el conjunt de films triats obeeix a uns críteris que van més enllà de la simple il·lustració mecànica d'un article. Per críteris diversos, alguns molt utilitaris i pragmàtics i altres més elaborats, i per compensar els distints aspectes que el conjunt dels drets dels infants ve a plantejar.

- Un criteri ha estat el de facilitar la tasca al professorat i triar pel·lícules que es troben amb facilitat en un videoclub, que es poden comprar, però que també es poden llogar. Això vol dir que excloem alguns títols paradigmàtics difícils de trobar, descatalogats, etc.
- Un altre és que els films es trobin en DVD per qüestions de qualitat d'imatge.
- S'han prioritzat pel·lícules de qualitat reconeguda dins de la història del cinema. Curiosament, una vegada tancada la llista, ens hem adonat que gairebé totes han tingut guardons per un o altre aspecte. Des de L'Oscar de "La vida és bella" passant per tota mena de festivals.
- Hem procurat un breu repàs per la història del cinema: des del cinema mut i en blanc i negre, fins a films més recents: de finals dels 90 i del 2000.
- Finalment hi ha present una voluntat multicultural que ajudi a obrir els ulls a realitats aparentment distintes de les nostres, per això l'aposta per una tria de pel·lícules d'origen ben diferent: franceses, iranians, brasileres.
- Hi ha moltes pel·lícules que poden ser útils per a treballar els drets dels infants, - n'hem vist més d'un centenar-, però hem prioritzat les que ens semblaven més adients, més variades i sobretot que entre elles hi ha una relació estreta i que les unes potencien les altres.
- Els críteris que ens han guiat en la tria són:
 - . Pel·lícules de qualitat reconeguda
 - . Que permetin lectures múltiples
 - . Que conformin una antologia cinematogràfica:
 - Entre el clàssic i el modern
 - Cinema d'autor
 - Gèneres distints
 - . Que tinguin algun referent cultural important
 - . Que siguin fàcils de trobar.
 - . Qui hi hagi un equilibri entre protagonistes nens i protagonistes nenes
 - . Que pertanyin a distintes cultures.

Hem volgut que la tria que proposem formés un conjunt interessant, suficientment variat de geografies, problemes, estètiques i mirades.

LES GUIES DIDÀCTIQUES

Per tal de treballar aquestes pel·lícules, hem preparat unes guies que aporten algunes indicacions pel professorat i que estan estructurades en els següents apartats:

PRESENTACIÓ DE LA PEL·LÍCULA

- Fitxa tècnica i artística
- Escenes del DVD
- Resum
- Nota pel professorat
- Com visualitzar la pel·lícula a l'aula

ABANS DE VEURE LA PEL·LÍCULA

- Activitat prèvia
- El títol i la caràtula
- Fitxa d'observació

PARLEM DE LA PEL·LÍCULA

- Bateria de preguntes
- L'acció: L'espai i el temps
- Els personatges
 - Sobre els personatges
 - Pla de discussió
- Exercicis o activitats
- Com a resum

PARLEM DELS DRETS DELS INFANTS

- Tenir dret a....
- Teatralitzar
- Què fer?

PARLEM DE CINEMA

AVALUACIÓ

PER SABER-NE MÉS

Descripció del sentit de cada apartat:

PRESENTACIÓ DE LA PEL·LÍCULA

Fitxa tècnica i artística

S'inclou una selecció de noms de l'equip que ha treballat en el film, constatant especialment les feines més representatives.

Escenes de DVD

Llistat de les escenes que configuren el DVD i que permeten el visionat de la pel·lícula, seleccionant o prioritzant unes escenes sobre les altres.

Resum

Breu descripció de l'argument de la pel·lícula, com a recordatori de la temàtica i l'assumpte que es desenvolupa.

Nota pel professorat

Notes, si s'escau, d'aspectes que pot tenir en compte el professorat tant a l'hora de presentar la pel·lícula com d'explicar situacions geogràfiques o històriques pertinents. També es pot fer referència a algunes circumstàncies del propi film.

Com visualitzar la pel·lícula

Suggeriments per a visualitzar les pel·lícules. El primer consell és visionar la pel·lícula sencera. Però, de vegades, per fer èmfasi en alguns aspectes, és bo passar-ne alguns fragments, perquè ajuden a fer una lectura més focalitzada, més intencionada. Aquí suggerim alguns moments especialment claus de les pel·lícules que es poden allargar o estirar, segons consideri el professorat i depenent del temps disponible.

ABANS DE VEURE LA PEL·LÍCULA

Activitat prèvia

Algun exercici, activitat, pregunta, etc. que pugui orientar el visionat o avançant el tema que es tractarà. Per fer-ho distint i gens monòton, proposem formes d'actuació ben diferenciades., de manera que serveixi també per donar idees a altres maneres de plantejar l'activitat: des de discussions a treballs manuals.

El títol i la caràtula

Primera tasca d'anàlisi a partir de la imatge fixa. Les caràtules permeten un treball de motivació i d'expectativa tant pel que fa a l'observació de les fotografies que la componen, com dels títols i la seva distribució.

Fitxa d'observació

Hem previst una fitxa estàndard, però proposem altres possibilitats, de manera que el visionat sigui actiu, que hi busquin algun aspecte que se'ls demana i que els donarà elements per a la comprensió del film.

PARLEM DE LA PEL·LÍCULA

Bateria de preguntes

Conjunt de qüestions per ajudar a comprendre la pregunta, tan els aspectes argumentals com els cinematogràfics, com, de vegades, els històrics o geogràfics.

L'acció: L'espai i el temps

Apartat que serveix per emmarcar la pel·lícula en el sentit geogràfic i històric. No cal un excés d'informació, però sí situar-se en el context que ens proposa la narració fílmica.

Els personatges

Anàlisi i retrat dels personatges per tal d'estimular la comprensió de la pel·lícula i aprofundir en els elements emotius que tota obra d'art provoca en l'espectador. En general, entendre el "perquè" dels personatges genera actituds d'empatia molt útils per al desenvolupament moral.

Exercicis o activitats

Tasques que acaben de completar la comprensió de la pel·lícula i que es poden plantejar individualment o col·lectiva.

Com a resum

Reprèn la proposta de l'anàlisi del títol i la caràtula, aquesta vegada de manera més activa per a buscar un nou títol i idear una caràtula personal que sintetitzi el que ha estat la pel·lícula per a cadascú.

PARLEM DELS DRETS DELS INFANTS

Tenim dret a....

Relacionem la trama de la pel·lícula que hem vist i comentem l'aspecte que n'hem triat fent molt evident el lligam de la pel·lícula amb l'article. Ens servirem de plans de discussió, exercicis, activitats i també d'informacions per aprofundir en la comprensió de l'article.

Teatralització

A partir de breus històries, siguin basades en fets reals o ficticis, que proposem de teatralitzar, s'iniciarà un debat, es plantejaran qüestions i es buscaran solucions.

Què podem fer?

A partir de quatre preguntes que es repeteixen a cada dret ens obliguem a pensar quin és el paper que juga cadascú, el seu entorn familiar i la societat en general.

PARLEM DE CINEMA

Apartat on es treballa el llenguatge cinematogràfic. Aquesta iniciació al cinema està segmentada en 10 apartats on s'expliquen alguns dels aspectes tècnics i/o artístics del cinema en tant que producció d'equip. Poc a poc es van incorporant aquests coneixements a les pel·lícules següents.

AVALUACIÓ

Al final de cada film i la seva exploració farem unes quantes preguntes, ni totes ni a tothom, però sí algunes, per saber quin ha estat el profit, grau d'interès o d'aprofundiment del treball dut a terme.

PER SABER-NE MÉS

Apartat per ampliar coneixements amb bibliografia, filmografia i algunes webs interessants sobre el film o sobre els propis drets dels infants.

Aquest apartat està pensat perquè en faci ús el professorat i no pas per a ús directe dels alumnes, ja que alguns llibres són prou complexos i algunes pel·lícules estan etiquetades per a majors de 18 anys.

La guia està pensada per a ús del professorat. Ha de ser el professorat qui seleccioni les activitats més adients pel grup.

ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Formar per a la democràcia només es pot fer de manera democràtica, com deia Dewey, que és com dir: "Hom es converteix en ferrer treballant el ferro", en paraules de Freinet.

Entenem que l'educació, que és en ella mateixa un dret, ha de ser un exercici de ciutadania lluny de la subjecció i la submissió i, per tant, els principis no s'han d'inculcar, sinó que s'han de descobrir. No es pot preparar per a l'exercici de la llibertat responsable amb coacció. Cal que hi hagi un equilibri entre els mitjans i l'objectiu final. És per això que els dossiers són molt amplis. No cal fer ni usar totes les propostes, però hi són perquè l'educador pugui triar segons les necessitats del grup o els imperatius temàtics que es puguin presentar en un moment determinat (arran d'una notícia recent, a partir d'un incident proper, etc.)

Es procurarà que, malgrat els objectius prefixats, hi hagi un component de llibertat per part dels alumnes de manera que vegin l'activitat com a seva i que no sigui excessivament pautaada pel professorat, pel que fa a la fitxa d'observació, a la durada del visionat, a la tipologia dels exercicis, etc.

Els diferents exercicis, activitats o plans de discussió proposats han de ser usats amb flexibilitat: treballs per parelles, en petit grup, primer individualment i després en gran grup, etc. Tot dependrà de la composició del grup i la dinàmica que es vulgui establir. En tot cas busquem sempre una certa operativitat i eficàcia que passa per una participació activa, i en definitiva una implicació de la majoria.

El que suggerim és que l'educador no imposi el seu criteri ni usi el dossier com un corsé. Ans al contrari, que jugui amb les distintes possibilitats que li permeti el grup: des de buscar informació conceptual a treball d'observació dels aspectes de temps i espai que es proposen a l'apartat *Acció* o fer distints tipus de recerques a través del *Per saber-ne més*.

El paper del mestre és més de facilitador que d'informador, més de dinamitzador i coordinador que d'expert: és qui ajudarà i empenyerà per resoldre les dificultats, llimar els conflictes, propiciar les síntesis parcials i vivificar la discussió, tenint sempre en compte que els subjectes i protagonistes de l'activitat és el propi alumnat.

Serán ells qui tindran la responsabilitat de l'activitat i qui a la fi faran l'autoavaluació tant personal com grupal.

Quan i on es poden treballar els drets dels infants?

A quins espais o des de quines matèries es poden treballar els drets dels infants? Des de les tutories, des de les matèries d'ètica i de religió, a llengua, com a reforç o com a extraescolars.

- Des de la tutoria es pot plantejar com una tasca en un o dos anys com a complement de les sessions on es parla de conflictes d'aula. El cinema pot ser un esquer per sortir de l'aula, per obrir una finestra al món que és molt més gran que una classe.
- Des d'ètica o religió perquè pot complementar molt bé alguns dels temes curriculars i il·lustrar aspectes.
- Des de llengua: expressió oral, descripció, conceptualització, argumentació, etc.
- Com a reforç per treballar amb eines diferents, menys acadèmiques però no menys interessants. Aprofitant l'atractiu del cinema com per ajudar des d'un altre llenguatge.
- Activitats extraescolars de caràcter voluntari plantejades com a fòrum a hores no lectives que poden engrescar als estudiants a través del cinema. (Aquestes activitats es poden propiciar a través dels APAS, sempre que hi hagi un educador que les dirigeixi.

Instruccions pel visionat dels films

Algunes qüestions ben clares:

- Cal que el professorat conegui molt bé el film per poder triar les seqüències que vulgui treballar especialment, podent anar endavant i enrere, si convé, per enllaçar alguns aspectes.
- Es pot donar als estudiants una fitxa mínima o full d'observació per tal que centrin l'atenció durant el visionat. Proposem un full d'observació estàndard i un suggeriment diferent per a cada pel·lícula que cadascú s'ha de fer seu i aplicar-lo segons els alumnes i les circumstàncies de l'aula.
- No cal veure les pel·lícules senceres. És millor fer un bon ús d'algunes imatges i seqüències que no pas passar per alt superficialment alguns detalls que poden ser fonamentals.

Paper del professorat

En treballar aquestes activitats pretenem, que el professorat faci un paper més de dinamitzador i de facilitador de les activitats que de transmissor d'informació.

Treballar sobre els drets dels infants no és cosa d'explicar i de convèncer, sinó de fer comprendre i de vivenciar, problematitzant, però també ajudant a veure solucions, potser petites, potser parcials, però que depenen de cadascú i no només dels governants o dels qui manen. Si manen els qui no volem, com a ciutadans també hi podem fer alguna cosa.

En aquest espai educatiu el professorat ha de procurar, més que mai, que les activitats que es proposen entorn dels drets dels infants siguin un oasi, que els aspectes formals de silenci, respecte, capacitat d'escoltar etc. siguin fonamentals. Cal evitar qualsevol forma de violència i ajudar a crear i construir el marc que permeti de treballar junts. Ha de fer de mediador, de facilitador. Ha de controlar almenys tres condicions mínimes, com explica molt bé Philippe Meirieu (vegeu bibliografia):

- L'aula s'ha de convertir en un espai lliure d'amenaça, perquè "aprendre i créixer són coses difícils i inquietants que no es poden tractar sense un mínim de seguretat". Els joves s'han de poder equivocar perquè estan assajant, i cal que es respecti l'error i es procuri un treball constructiu.
- Cal una aliança entre l'adult i els joves, per superar les distintes actituds que hi ha en el grup: el conformista, el líder, la tímida, l'enraona't, la cridanera, l'impulsiu, la reflexiva, etc. Per lligar aquestes diferències i llimar les arestes, és bo que l'adult faci de "mestre" en el sentit profund, que sigui capaç de fer adonar als estudiants que van creixent, que maduren, que el seu pensament creix gràcies a les intervencions dels altres, etc. És a dir, ha de ser un bon aliat, un bon padrí.

- S'han de propiciar les ocasions, els estímuls i recursos per aprendre. "L'ensenyant s'ha d'esforçar per adaptar els ritmes i els itineraris d'aprenentatge a les "necessitats" dels alumnes". Cal acostar-se a l'ideal de Korczack - educador i metge polonès que va fer molt pels drets dels infants- i propugnava: "una escola en la qual els infants no fan el que volen, sinó que volen el que fan".

Si volem infants democràtics els hem d'educar democràticament, si volem joves responsables els hem de donar l'oportunitat de responsabilitzar-se de ells mateixos, i sobretot cal una actitud participativa: cooperar per aprendre, ajudar-se mútuament, compartir coneixements, etc.

La ciutadania és un concepte en construcció permanent; per això convertir l'aula en una *comunitat de recerca* és un objectiu que en ell mateix conté l'embrió d'una educació democràtica. La comunitat de recerca és una pràctica pedagògica que consisteix en dotar-se d'un temps i un espai de llibertat i confiança, polir arguments, donar opinions, expressar creences, fer preguntes pertinents, en definitiva poder defensar el punt de vista personal i acceptar que sigui qüestionat.

Es tracta d'un espai i un temps que permeten l'exercici de l'expressió lliure, de la decisió col·lectiva i de la responsabilitat compartida. La comunitat de recerca de Mathew Lipman (creador del moviment educatiu Philosophy for Children) ve a ser com la cooperació escolar de profit, la classe cooperativa de Freinet, l'assemblea de Pistrak, el parlament de nens de Korczack. I posa en evidència el que ja sabem d'antic i és que la participació a les activitats socials i ciutadanes s'adquireixen progressivament, a través de la pràctica.

QUADERN PER L'ALUMNAT

Per l'alumnat hem seleccionat només els aspectes que hem cregut imprescindibles i que estaven pensats per a ells, però deixem a criteri del professorat donar-los-hi en paper altres parts de la fitxa que considerin interessant que tinguin al davant. Ben mirat tota la fitxa pot ser ben usada pels estudiants. Serà l'objectiu que vulgui assolir el professorat que regirà a l'hora de facilitar-los material.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

Le Gal, Jean. *Los derechos del niño en la escuela. Una educación para la ciudadanía*. Graó, Biblioteca de aula. Barcelona, 2005

Meirieu, Philippe. *El maestro y los derechos del niño. ¿Historia de un malentendido?* Octaedro/Rosa Sensat, Barcelona, 2004